

När Orfen kommer i lamningen...

En dag när jag kommer ut till lammhuset ser jag de första sårskorporna. De sitter på läppen på en lammunge. Det är i slutet av lammningstoppen, jag är trött och vill inte se så jag låtsas som ingenting den dagen.

Nästa dag är det två, kanske tre lamm som har sår på näsan och i mungipan. Även en tacka har en skorpa i mungipan men det ser mest ut som en liten fläck. Sakta börjar jag stålsätta mig för jag vet vad som är på gång, jag har varit med om det förut. Med ca 90 nylammade tackor och 150 små lamm så känns det som om marken gungar lite där jag går i lammhuset. Kanske det inte blir så farligt den här gången, tänker jag tappert och går in för kvällen med en klump i magen.

Någon dag senare är det fler lamm än jag vill räkna som har stora krutor på läpparna och tackorna börjar få sår på juvren. Jag hittar en svag unge och letar upp mamman, hon är den första i en lång rad, vars spenar bara är blåsor och sår mitt under höglaktation. Med gråten i halsen börjar jag ringa runt till veterinärerna och de förser mig med penicillin och smärtstillande.

Sårskorporna runt munnen gör det svårt för lammen att dia.

Det blir en ond spiral. Såren på spenarna gör ont, tackorna låter inte lammen dia, juvret blir spänt och det gör mer ont.

Det tar inte bort orfen men lindrar sidoeffekterna av den; mastiter och stor smärta för tackan. Några tappra försök med att mjölka ur den värsta mjölken för att lätta lite på trycket slutar med blodet rinnande över plasthandskarna och tårarna forsande ner för kinderna. Jag inser att det gör mer skada än nytta att försöka mjölka tackan eftersom hennes spenar läker långsammare om sårskorporna lossnar.

Varje dag så är det någon ny tacka som inte går fram och äter när jag fodrar. De har så ont och ser tärda ut. Att ge dem lite extra foder är inget alternativ för det ökar bara på mjölkproduktionen ännu mer. Jag gör en avdelning för tackor som står under behandling så jag slipper jaga dem i avdelningen.

Till slut är det så många tackor med sina ungar där att det blir tungt att bära dit ensilage och vatten. Jag tar bara dit de sämsta och på resten gör jag olika färgmarkeringar på rumpan och så går jag med mina sprutor och medicinflaskor en runda direkt efter jag har fodrat. Småflaskor är ett minne blott; nu kör vi ekonomipack. På min lapp som jag har i fickan står det hur många dagar varje tacka har fått behandling för det är omöjligt att hålla i huvudet.

Vid det här laget är det tungt att gå ut till lammhuset. Det är februari, mörkt och det blåser kallt. Jag har gått in i något slags avtrubbade läge för det är så mycket hemskt som möter mig varje gång jag går ut. Att ha lammproduktion handlar till syvende och sist alltid om liv och död men nu gäller det att vara skärpt. Att titta noga på lammen och tackorna när man helst bara vill blunda. Till varje tacka som får sitt juver angripet hör i de flesta fall två lamm.

Små frusna tvåveckors lamm försöker äta sig mätta på ensilage... Jag ringde min mentor och frågade förtvivlat vad ska jag ta mig till? Hänga upp tio napphinkar och blanda 100 liter lammnäring om dagen?! Helst ville jag bara strunta i allt och låta naturen ha sin gång. Hon peppade mig att ta in foderautomaten med pellets och sedan ge dem som var mest illa ute lammnäring i flaskor.

Sagt och gjort, två-tre gånger om dagen tog jag mina nappflaskor och gick min runda. I början ropade jag på dem men det

När Orf-infektionen läkt ut blir spenarna ofta knöliga och fula. Risken för framtida juverproblem ökar. Foto: Emma Rosenmüller.

slutade jag med när de var uppemot sju stycken samtidigt. Då smög jag in i stället och sedan fick de upptäcka mig en efter

en. Stora tjocka handskar som gick in under jackan var mitt skydd mot såriga munnar som gnagde på mig för att komma åt flaskan. Ibland hittade jag svaga lamm som inte hade börjat få stödfoder än och det var inte alltid så lätt att trycka in nappen mellan svullna såriga läppar. Många av lammen blev lösa i magen för att de inte fick ordentligt med mjölk och åt lite allt möjligt. Så därför tog jag ett varv med kolsprutan emellanåt för att stoppa upp magen dem lite och det fungerade för det mesta snabbt.

Med undantag av orfen så var det nog en ganska bra lamning men även bra lamningar har sina problem; tackor som inte vill ha sin unge, några lamm med klövbölder som ska behandlas, en trilling som inte riktigt vill äta osv. Allt det blir så otroligt mycket jobbigare att hantera när man har ett sjukdomsutbrott som är så explosivt och intensivt som orf i lamningen ofta blir.

I mitten på mars stod jag så en lördag och såg lammen springa och hoppa medan tackorna åt frukost. Det klingade som musik i kroppen och jag blev varm och glad. Då insåg jag att detta var det första riktiga lammrallyt sedan lamningen började för två månader sedan! För mitt inre öga såg jag hur det hade sett ut under den senaste tiden. Lammen hade lite småfrusna kämpat för att överleva, ofta legat och kurat och bara varit uppe och försökt äta lite ibland.

Orfen hade äntligen läkt ut och vi var på väg mot våren.

Emma Rosenmüller,
drabbad fårägare

Stora kostnader och mycket besvär med ORF

En sammanfattning över vad Orfen har kostat hittills i min besättning.

Direkta medicinkostnader har varit ca 600 kr för smärtstillande och 500 kr för penicillin. Extra arbetstid är svårt men

kanske ca 25-30 timmar i medicinering och flaskmatande. En 25 kg säck lammnäring Pontus 584 kr.

Dålig tillväxt på lammen: 260 gram per dag i snitt jämfört med 320 gram per dag på 60 dagars vikten = ca 20 kg jämfört med ca 24 kg.

I år var fodersituationen bättre till tackorna med mycket bättre grovfoder så resultatet borde varit ett helt annat. De har haft mycket mjölk vilket tyvärr mer är en belastning än en tillgång när man inte kan mjölka ur den.

Hur mycket mer kraftfoder det kommer att kosta i slutändan är svårt att säga nu men

det kommer också innebära senare slakt vilket ger sämre pris när vi kommer in en bit på sommaren och längre tid på stall med de extra kostnaderna som det innebär i arbetstid och strö.

Sen är det också risk att skinnen blir sämre då ullen under svältperioden kan bli av sämre kvalitet. Den tovar sig då lättare och tovorerna kan ge hål på skinnen i beredningen.

I dagsläget vet jag om två utslagstackor p g a mastit från Orfen, eventuellt är de fler som upptäcks vid klippningen eller i värsta fall vid nästa års lamning. Då det blir ytterligare merarbete och kostnader med flasklamm.

Emma Rosenmüller

Workshop om fårsemin

Bakgrund
Under hösten 2007 importerades ca 500 doser brittisk sperma från Dorset och Suffolkbaggarna. Lammproducenterna var importör och stod bakom satsningen. Svenska Djurbönders Smittskyddskontroll välkomnade initiativet eftersom en tendens till ökande livdjursimport setts de senaste åren. Import av sperma är ett utmärkt alternativ att få in nytt avelsmaterial utan att riskera Sveriges goda smittskyddsläge.

Eftersom fårsemin använts i begränsad omfattning de senaste åren fanns behov av utbildning. Fårhälsovården arrangerade därför välbesökta seminkurser för både veterinärer och djurägare i september förra året. Lennart Söderquist, SLU var en uppskattad föreläsare på kurserna. För att utbyta erfarenheter hölls också en workshop inför säsongen där fårproducenter med seminarierfarenhet delade med sig av sina kunskaper om allt från brunstpassning, seminarierstillfälle och teknik till dem som skulle seminera för första gången. Sedan var det dags för både erfarna och nybörjare att börja använda de dyrbara doserna!

Roliga resultat!

Resultaten hittills är försiktigt positiva. En

hel del lamm har fötts och fler är på väg. Slutrapportering av projektet kommer att presenteras när alla besättningar har lammat färdigt. För att fånga upp erfarenheterna från höstens semineringar arrangerar nu Fårhälsovården en ny workshop (se annons i denna tidning) om fårsemin. Förutom erfarenhetsutbyte från förra året vill också passa på att blicka framåt och utbyta idéer om framtida seminarier i Sverige.

Alla som är intresserade av seminarierfrågor på får är välkomna på workshopen den 26/5 i Skara. Passa på att komma och lyssna på kollegornas erfarenheter!

Andrea Holmström, Svenska Djurbönders Smittskyddskontroll och Fårhälsovården